

Innspill til leselyststrategien

Uttalelse fra institutt for grunnskole- og faglærerutdanning, OsloMet

Vi takker for muligheten til å komme med innspill til leselyststrategien. I lærerutdanningen på OsloMet jobber vi strategisk for økt leselyst i skolen ved å legge til rette for at studentene møter et variert utvalg av barne- og ungdomslitteratur og utforskende arbeidsmåter i møte med litteraturen.

Flere studier viser at felles litterære opplevelser gjennom høytlesning er en avgjørende faktor for leselyst og lysten til å lære å lese (Mc Tigue et al 2019, Lund og Skyggebjerg 2021). Andre avgjørende faktorer er lærere som er gode rollemodeller og har deltatt i etterutdanning (Lund og Skyggebjerg 2021), samt variert lesemateriale som vekker elevenes interesse og nysgjerrighet (Hopfenbeck et al 2018, Lund og Skyggebjerg 2021). Forskning på barnetrinnet, ungdomsskolen og videregående skole viser at engasjerte læreres høytlesing av bildebøker og tegneserier inviterer til inkluderende litterære opplevelser og utforskende samtaler som skaper økt leselyst - også blant elever med lese- og skrivevansker (Ommundsen et al 2022). Undersøkelse gjort på 1171 norske førsteklassinger i løpet av første måneden på skolen (altså før leseopplæringen har startet) viser at høytlesning er avgjørende for elevenes lesemotivasjon (Mc Tigue et al 2019). Skolen er en arena som åpner for lesing som sosial handling. Det sosiale aspektet er en viktig drivkraft for lesing (Long 2003), og det å snakke sammen om det man leser, øker interessen for å lese videre. Leselysten kan oppstå når noe uventet skjer i teksten, som skaper forundring, irritasjon eller innsikt (Felski 2008). Lesing gir innsikt i, og fremmer aksept for andre måter å tenke og leve på enn ens egne (Nussbaum, 2010), og er en forutsetning for å kunne delta aktivt i samfunnslivet. Likevel viser studier at dagens norsklærere prioriterer bort litteraturen i norskundervisningen (Gabrielsen og Blikstad Balas 2020).

Lærerne er de som er sammen med barna flest timer per dag, og er ofte de personene elevene deler sine første litterære opplevelser sammen med. Engasjerte og kunnskapsrike lærere, som selv er glade i å lese, kan gjøre en enorm forskjell for elever som av ulike grunner ikke liker å lese. Hva skal barna lese? For barn som for voksne, er det ikke likegyldig hva man leser. Barn vil lese noe som engasjerer, vekker nysgjerrigheten eller berører dem, gjerne om emner de er interessert i. Det er avgjørende for elevenes leselyst at læreren kan hjelpe den enkelte elev å finne lesemateriell som appellerer til nettopp dem, både gjennom valg av høytlesningsbøker og individuelle bøker til stillelesning. Dessverre har ikke lærere tid til faglig utvikling i sin arbeidsplan, og vil derfor ikke ha tid til å orientere seg om ny barne- og ungdomslitteratur, samt nye, visuelle medier dagens barn trekkes mot. Litteratur og læreplaner fornyes, men de fleste lærere i skolen har en utdatert utdanning. Jevnlig tilbud om videreutdanning og kurs er avgjørende for at lærerne skal kunne holde seg oppdatert på barnelitteratur og nye utforskende metoder i litteraturundervisningen, i tråd med den nye læreplanen (2020). Det aller viktigste tiltaket for å øke elevenes leselyst er å tilby lærere god etter- og videreutdanning, slik at de kan oppdatere seg faglig og bli trygge litteraturformidlere. På OsloMet melder lærerne som tar videreutdanning gjennom Kompetanse for kvalitet at de endrer praksis og blir bedre

norsklærere etter videreutdanningen, fordi de har fått ny kunnskap om variert barne- og ungdomslitteratur og inkluderende, utforskende arbeidsmetoder som gir gode litterære opplevelser og økt leselyst både på klasse- og individnivå.

1. Hva mener du/dere er de tre største utfordringene knyttet til lesing og leselyst?

- a) Mangel på lærere som formidler litteraturlæring, har tid, kompetanse og tilgjengelige bøker for å skape et inkluderende lese miljø for alle barn, også barn som trenger ekstra støtte og tiltak for å utvikle seg som lesere med leselyst
- b) Mangel på variert kvalitetslitteratur til høytlesing, frilesing og lesetrening både i klasserommet og hjemme. Dette inkluderer bøker i klassesett så alle elevene i klassen kan arbeide med samme bok samtidig.
- c) Manglende samarbeid mellom skolen og hjemmet når det gjelder å oppfordre til og følge opp foresattes rolle i barns interesse eller manglende interesse for lesing.

2. Hva vil være de tre viktigste målgruppene for strategien?

Barna og elevene er en selvskreven målgruppe siden det er dem leselysten gjelder. Fra et lærerutdanningsperspektiv er «laget rundt eleven» helt sentralt, særlige viktige målgrupper i dette arbeidet er derfor:

- a) Elever
- b) Lærere
- c) Foresatte

3. Hva bør de tre viktigste tiltakene i strategien være?

- a) Sikre lærernes rett til faglig påfyll, videreutdanning og etterutdanning i tråd med eksisterende læreplan.
- b) Satsing på skolebibliotek og kvalifiserte skolebibliotekarer som kan være ressurspersoner for lærere og elever.
- c) Få på plass modeller for skolers og læreres samarbeid med
 - a. foresatte
 - b. lokalt bibliotek, med tanke på utlånsmuligheter av større mengder kvalitetsbøker, hyppige utlån, transport av bokkasser og orientering fra bibliotekarer

4. Har dere gode eksempler på hva som bidrar til leselyst?

Eksempel fra videreutdanning av lærere som har utdanning i norsk fra sin opprinnelige utdanning, men som tar videreutdanning for å fordype seg og oppdatere seg i faget. 100% av lærerne som har fullført videreutdanning i norsk 2 1-7 på OsloMet melder fra at studiet har endret deres praksis som lærer. Noen sitater: “Ja! Jeg har fått nytt perspektiv på litteratur, og hva som er god litteratur for barn. Mer høytlesning!” “Absolutt! Jeg har lært

masse nye ting som jeg bruker i undervisningen min. Studiet har gjort meg tryggere i rollen.” “Ja, mer kreativitet og fokus på bøker.” “Ja, spesielt når det kommer til variasjon av metoder.” “Ja, har blitt mer engasjert i litteratur og vektlegger dette i større grad.”

5. Er det andre viktige områder vi må huske på?

Vi ber regjeringen om å prioritere videreutdanning. Dette gjelder eksisterende videreutdanningstilbud, i tillegg kunne vi ha lyst til å utvikle også mindre omfattende videreutdanningstilbud knyttet til barnelitteratur og leselest. Dette kan for eksempel organiseres som mikroemner på 2,5 studiepoeng som tilbys lærere.

Litteratur

Hopfenbeck, Therese N. and Jenny Lenkett (2018). “PIRLS for Teachers: Making PIRLS Results More Useful for Practitioners.” *Policy Brief 17*. Amsterdam: IEA. January 2018: PIRLS for Teachers: Making PIRLS results more useful for practitioners | IEA (Lenker til en ekstern side.)

Ommundsen, Åse Marie, Gunnar Haaland og Bettina Kümmerling-Meibaue. 2022: *Exploring Challenging Picturebooks in Education: International Studies in Language and Literature Learning*. Routledge.

McTigue, Erin, Oddny J. Solheim, Bente Walgermo, Jan Frijters, and Njål Foldnes (2019). “How Can We Determine Student’s Motivation for Reading before Formal Instruction? Results from a Self-beliefs and Interest Scale Validation.” *Early Childhood Research Quarterly* 48: 122–133.

Lund, Henriette Romme and Anna Skyggebjerg. 2021. *Børns leselest. I: Pædagogisk indblik*. Aarhus universitetsforlag.

Gabrielsen og Blikstad-Balas. Hvilken litteratur møter elevene i norskfaget? En analyse av hvilke skjønnlitterære verk som inngår i 178 norsktimer på åttende trinn. 2020.
file:///C:/Users/asmaom/OneDrive%20-%20OsloMet/Dossier%202022-/Hvilken%20litteratur%20m%C3%B8ter%20elevne%20i%20norskfaget_.html

Hansen, Stine Reinholdt; Hansen, Thomas Illum og Petterson, Morten (2022): *Børn og unges læsning*. Aarhus Universitetsforlag. https://unipress.dk/media/19074/9788772199214_boern-og-unges-laesning-2021ny.pdf

Oslo 26.05.2023

Lea Reitel Høy, leareit@oslomet.no

Åse Marie Ommundsen, asmaom@oslomet.no

Margareth Sandvik, margares@oslomet.no

Ingvill Krogstad Svanes, inksva@oslomet.no